

ВСТАНОВЛЕННЯ ПОДІЇ ВБИВСТВА ЯК ОБСТАВИНА, ЩО ПІДЛЯГАЄ ВСТАНОВЛЕННЮ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ, УЧИНЕНИХ ІНОЗЕМЦЯМИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

ESTABLISHING THE EVENT OF A KILLING AS THE CIRCUMSTANCES TO BE INSTALLED AT THE INITIAL STAGE OF THE INVESTIGATION OF THE KILLING ATTENDED BY ALIENS IN THE UKRAINE

Замула Б.А., здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національна академія внутрішніх справ

Встановлено, що в ході реалізації завдань розслідування працівники правоохоронних органів у результаті вчинення кримінального правопорушення на початковому етапі розслідування повинні зібрати дані про основні обставини розслідуваної події. Тому статтю присвячено висвітленню однієї з актуальних теоретико-практичних проблем криміналістики щодо питання обставин, що підлягає встановленню на початковому етапі розслідування вбивств, учинених іноземцями на території України. Зокрема, детально розкрито встановлення події вбивства (що саме відбулося – насильницьке заподіяння смерті чи настання смерті з інших причин), яка виступає невід’ємною обставиною розслідування вбивств.

Наголошується, що в ході розслідування слідчому необхідно довести наявність події злочину, в даному випадку – вбивства. Привернуто увагу на те, що в Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) не досить конкретно вказується, що означає довести подію кримінального правопорушення. Тому зміст даної обставини має визначитися в залежності від конкретного виду кримінального правопорушення. Нами доведено, що у провадженнях про вбивства, зокрема вчинених іноземцями, має бути доведено подію вбивства. Однак, на наш погляд, такий стан вимагає подальшого розкриття, тобто в межах розглянутої обставини повинні бути доведені більш окремі обставини, які у своїй сукупності і становитимуть зміст події вбивства.

Тому підлягає встановленню перша обставина – чи настала смерть потерпілого. Привернуто увагу, що в судово-слідчій практиці мали місце помилки, які полягають у засудженні особи за вбивство «без трупа», тоді як «потерпілий» опинявся живий. Такі помилки є результатом того, що слідство і суд не завжди приділяють увагу доведеному факту настання смерті. Друга обставина – чи є смерть потерпілого насильницькою. Встановлюється це шляхом дослідження трупа на предмет причини смерті. Третя обставина – чи є смерть, можливо, наслідком самогубства, нещасного випадку або перевищення меж необхідної оборони? У таких ситуаціях важливе значення мають матеріальні сліди, залишені на місці події і які не «збігаються» з припущенням про нещасний випадок або самогубство (негативні обставини).

Ключові слова: вбивство, обставини, що підлягають встановленню, подія вбивства, іноземець, розслідування.

It is established that in the course of realization of tasks of investigation law enforcement officers as a result of commission of a criminal offense at the initial stage of investigation should collect data on the main circumstances of the investigated event. Therefore, the article is devoted to the coverage of one of the current theoretical and practical problems of criminology on the issue of circumstances to be established at the initial stage of the investigation of murders committed by foreigners in Ukraine. In particular, the establishment of the event of the murder (what exactly happened – violent death or other causes of death), which is an integral part of the murder investigation, is revealed in detail.

It is emphasized that during the investigation the investigator must prove the existence of a crime, in this case – murder. Attention is drawn to the fact that the Criminal Procedure Code of Ukraine (hereinafter – the CPC of Ukraine) does not specify enough what it means to prove the event of a criminal offense. Therefore, the content of this circumstance should be determined depending on the specific type of criminal offense. We have proved that in murder proceedings, including those committed by foreigners, the event of the murder must be proved. However, in our opinion, such a state requires further disclosure, in within the framework of the considered circumstance more separate circumstances must be proved, which together will constitute the content of the murder event.

Therefore, it is necessary to establish the first circumstance – whether the death of the victim. Such errors are the result of the fact that the investigation and the court do not always pay attention to proving the fact of death. The second circumstance is whether the death of the victim is violent. This is established by examining the corpse for the cause of death. Third circumstance – is death, perhaps, the result of suicide, accident or exceeding the limits of self-defense? In such situations, material traces left at the scene and which do not “coincide” with the assumption of an accident or suicide (negative circumstances) are important.

Key words: murder, circumstances to be established, event of the murder, foreigner, investigation.

Завданнями кримінального провадження, які зазначені в ст. 2 КПК України, є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу, і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1].

У ході реалізації даних завдань працівники правоохоронних органів у результаті вчинення кримінального правопорушення на початковому етапі розслідування повинні зібрати дані про основні обставини розслідуваної події. Особливого значення під час розслідування вбивств, учинених іноземцями, набуває можливість встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та її винуватості у вчиненому.

На цій стадії досить часто зустрічаються складні ситуації, які характеризуються недостатньою інформацією про обставини, що підлягають установленню.

Початок досудового розслідування має важливе значення в кримінальному провадженні. Саме від вирішення питання щодо реєстрації заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення в ЄРДР залежить подальша доля ефективності досудового розслідування. Слідчий, прокурор здійснюють свої повноваження, починаючи з моменту надходження інформації про злочин від заявника до правоохоронного органу, що є підставою для початку досудового розслідування, шляхом внесення відомостей до ЄРДР [2, с. 177]. При цьому необхідно відмітити, що внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР не зводиться лише до єдиного акту. Дана дія включає в себе подальший ланцюжок дій і рішень, направлених на з’ясування дійсної події і встановлення в ній ознак конкретного складу кримінального правопорушення, а також закріплення отриманих відомостей.

Ми не будемо зупинятися на обставинах, які підлягають доказуванню і які закріплені в ст. 91 КПК України, адже під час розслідувань кримінальних правопорушень слід встановлювати такі обставини, які правового значення не мають, але вони необхідні в криміналістичному відношенні для успішного та якісного розслідування. Іншими словами, існують факти й обставини, які мають важливе криміналістичне значення і тим самим підлягають установленню, але не входять у предмет доказування в кримінальному провадженні.

Необхідно відзначити, що декларовані в законодавстві обставини мають для сторони обвинувачення орієнтований характер, стосуються розслідування всіх кримінальних правопорушень і недостатньо конкретизовані щодо певних категорій кримінальних правопорушень. Водночас слід відмітити, що переліки таких обставин для окремих видів кримінальних проваджень є специфічними й залежать від ознак конкретного складу кримінального правопорушення. Саме тому дослідження обставин, що підлягають установленню та доказуванню в разі вбивств, учинених іноземцями на території України, слід визнати невід'ємним елементом методики розслідування.

Обставини, що підлягають встановленню під час розслідування вбивств, досліджували та формулювали чимало вчених, зокрема з огляду на вид убивства, що вивчався. Наприклад, на думку Р.О. Чеботарьова, обставинами, що підлягають встановленню під час доказування події вбивства, є: смерть потерпілого, насильницький характер смерті, факт заподіяння смерті іншою людиною [3, с. 180].

Більш узагальнений перелік обставин, що підлягають з'ясуванню під час розслідування вбивств, наводять М.І. Панов і В.О. Коновалова: безпосередня причина смерті; що саме відбулося – насильницьке заподіяння смерті чи настання смерті з інших причин (нещасний випадок, хвороба); яким способом, за допомогою яких знарядь учинено вбивство; час настання смерті; місце вчинення вбивства; обставини, за яких вчинено вбивство; особа жертви; співучасники вбивства та роль кожного з них у вчиненні злочину; особа вбивці; мотиви вбивства; обставини, що сприяли вбивству (умисному чи необережному); заходи, яких слід вжити для попередження таких злочинів [4, с. 195]. Перелічені обставини є основними питаннями під час розслідування вбивств, але не вичерпують їх.

До елементів, які найважче доказувати в кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із вбивством, вчиненим іноземцем, опитані слідчі віднесли: особу злочинця, винність у вчиненні вбивства, форму вини, мотив і мету вчинення, враховуючи статус іноземця (34%); встановлення події вбивства (відбулося насильницьке заподіяння смерті чи настання смерті з інших причин) – 28%; яким способом, за допомогою яких засобів чи знарядь учинено вбивство – 22%; час настання смерті та місце вчинення вбивства – 12%; інше – (4%).

Так, на основі узагальнення практики нами виокремлені особливості обставин, що підлягають встановленню у провадженні, пов'язаних із вбивствами, вчиненими іноземцями на території України, враховуючи обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Враховуючи те, що встановлення події вбивства часто деякі автори упускають, розглянемо дану обставину більш детально.

На наш погляд, законодавець у ст. 91 КПК України визначив черговість розташування обставин згідно з важливістю і черговістю їх встановлення. Якщо не з'ясувати обставини, які стоять насамперед, то встановлення наступних взагалі не має сенсу. Наприклад, якщо не встановлено достовірно обставин, що характеризують подію злочину, то питання про винність особи не ставиться, так само як і всі наступні.

У зв'язку з цим насамперед слідчому необхідно довести наявність події злочину, в даному випадку – вбивства. Водночас закон недостатньо конкретно вказує, що означає довести подію кримінального правопорушення. Тому зміст даної обставини має визначатися в залежності від конкретного виду і різновиду кримінального правопорушення. Таким чином, у провадженні про вбивства, зокрема і вчинених іноземцями, має бути доведено подію вбивства. Однак, на наш погляд, такий стан вимагає подальшого розкриття, тобто в межах розглянутої обставини повинні бути доведені більш окремі обставини, які у своїй сукупності і становитимуть зміст події вбивства.

На наш погляд, встановлення події вбивства передбачає з'ясування таких окремих обставин:

1. Передусім необхідно встановити, чи настала смерть потерпілого. Найчастіше в літературі ця обставина не береться (мабуть, через її очевидність) до уваги, й автори говорять про те, що необхідно встановити, чи вбитий потерпілий. Однак не встановлення факту настання смерті потерпілого виключає подальше провадження про закінчений злочин – вбивство.

У судово-слідчій практиці мали місце помилки, які полягають у засудженні особи за вбивство «без трупа», тоді як «потерпілий» опинився живий. Такі помилки є результатом того, що слідство і суд не завжди приділяють увагу доведенню факту настання смерті.

Так, С.В. Бородін наводить приклад засудження В. за вбивство тещі, труп якої виявлений не був. Звинувачення спиралося на свідчення сусідки, яка бачила, як напередодні ввечері В. бив тещу, в результаті чого вона впала і більше не піднімалася. В. не заперечував побиття, але стверджував, що теща незабаром піднялася, збрала свої речі й поїхала. Суд не взяв до уваги свідчення В. Однак після засудження з'ясувалося, що жінка після побиття дійсно збрала свої речі і, намагаючись не привертати уваги, поїхала до родичів у віддалене село [6, с. 56].

Наявність подібних помилок, однак, не означає, що факт настання смерті не може бути доведений за відсутності трупа. Так, натепер з метою уникнення покарання злочинці застосовують найвитонченіші способи приховування та знищення трупів потерпілих, що створює значні труднощі в доведенні слідчими органами таких кримінальних правопорушень. Однак узагальнення практики показало, що невиявлення трупа потерпілого не є перешкодою для притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб.

Так, згідно з Вироком Києво-Святошинського районного суду Київської області по справі № 369/420/17 засудили ОСОБУ_3 за сукупністю Вироків, шляхом поглинення менш суворих покарань довічним позбавленням волі, остаточне покарання у виді довічного позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна. Згідно з матеріалами даної справи місцезнаходження трупа потерпілого – ОСОБИ_5 у ході розслідування не встановлено [7]. У цьому випадку отримані в ході розслідування докази дозволили дійти обґрунтованого висновку про вчинене вбивство за відсутності трупа.

Крім показань підозрюваного, даних на початковій стадії розслідування, які були підтвержені в ході слідчих експериментів, велике значення у встановленні факту смерті мають матеріальні сліди злочину. Як показує аналіз практики, матеріальними носіями інформації і того, що смерть потерпілого настала (за відсутності трупа), виступають зазвичай сліди крові й інші сліди біологічного походження (мозкова речовина тощо). Такі сліди можуть бути виявлені на місці скоєння злочину, в транспортних засобах, використаних для транспортування трупа з метою подальшого приховування, на предметах, використаних для тимчасової упаковки трупа, в каналізаційних системах (наприклад, у разі розчленування трупа, відмивання знаряддя злочину, запирання предметів одягу, білизни і т. д.),

на знаряддях вбивства, одязі та інших предметах, що належать злочинцю, в місцях приховування або знищення трупа. Дані сліди можуть бути слабо видимі або невидимі, можуть перебувати у важкодоступних місцях. Найчастіше злочинець намагається знищити дані сліди. Слідчий же повинен використовувати весь арсенал науково-технічних засобів для їх виявлення.

Виявлені сліди повинні бути ретельно досліджені як на предмет їх походження від конкретної особи, так і на предмет механізму їх утворення. Оскільки труп потерпілого в розглянутих випадках відсутній, то особливого значення набувають молекулярно-генетичні дослідження, при цьому використовують зразки крові близьких родичів потерпілого.

Особливу роль у таких ситуаціях буде відігравати здійснення обліку слідової інформації щодо об'єктів, вилучених у ході проведення слідчих (розшукових) дій (далі – С(Р)Д), в єдиному інформаційному просторі з використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання. Тим паче, що це вже стає вимогою сьогодення. Так, відповідно до Наказу № 257 від 16.03.2020 року «Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», яка покликана на забезпечення обробки інформації про об'єкти, що були вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, відбувається наповнення та підтримка в актуальному стані інформаційних ресурсів баз (банків) даних, що входять до ШНП [8].

Так, під час розслідування кримінального провадження по факту безвісного зникнення гр. П. (Львівська область) в автомобілі марки «Audi-A6» під час огляду виявлені такі сліди: на ремені безпеки переднього правого пасажирського сидіння містилась речовина бурого кольору; між водійським сидінням та переднім правим пасажирським сидінням – підлокітник, знизу якого зроблено змив речовини бурого кольору; на килимку біля заднього правого пасажирського сидіння – сліди бурого кольору; на водійському сидінні виявлено три наскрізні отвори на задньому сидінні, були виявлені плями бурого кольору, які зазнали загирання. Згідно з даними з протоколу отримання зразків для експертизи від 12.05.2016 р. у батьків гр. П було відібрано букальний епітелій для проведення судової молекулярно-генетичної експертизи. Згідно з висновком експерта особа, генетичні ознаки (ДНК-профіль) якої встановлено у змиві РБК із підлокітника (об'єкт № 1 у висновку експерта № 6-01/417 від 11.05.2016 р.), на частині ременя безпеки (об'єкти №№ 4–7 у висновку експерта № 6-01/411 від 12.05.2016 р.) та у змиві з килимка біля заднього правого пасажирського сидіння (об'єкт № 1 у висновку експерта № 6-01/431 від 12.05.2016 р.), може бути біологічним сином гр. П. Ймовірність даної події становить 99,99% [9].

Іноді кількість крові або механізм утворення слідів свідчать про масивність кровотечі, несумісної із життям.

Крім цього, в слідчій практиці зустрічаються випадки, коли свідчення підозрюваних підтверджуються слідами застосування на місці злочину того чи іншого знаряддя злочину, про який розповідає підозрюваний. А також механізм заповідання смерті підтверджується іншими слідчими (розшуковими) діями. Так, із провадження, яке ми розкривали раніше, враховуючи дані слідчого експерименту, в людини з антропометричними даними, схожими з даними статиста, в положенні сидячи на водійському сидінні автомобіля «Audi A6», під час пострілу, здійсненого в напрямку № 1 (згідно з додатком до протоколу слідчого експерименту), ймовірно, могло утворитись наскрізне вогнепальне поранення правого стегна і тазу; під час пострілу, здійсненого в напрямку № 2, ймовірно, могло утворитись наскрізне вогнепальне проникаюче поранення живота і тазу з ушкодженням внутрішніх орга-

нів; під час пострілу, здійсненого в напрямку № 3, могло утворитись наскрізне вогнепальне проникаюче поранення грудей з ушкодженням внутрішніх органів [7]. Зазначені докази слідчим були визнані достатніми, і він обґрунтовано прийняв рішення про направлення кримінального провадження до суду з обвинувальним актом.

Крім того, про настання смерті можуть свідчити предмети, що належали потерпілому, виявлені в місцях знищення або приховування трупа (наприклад, у печах, у водоймах тощо) або на прилеглий до них території.

Натепер нерідкі випадки інсценування власної смерті з метою ухилення від відповідальності за скоєні злочини або розправи з боку інших осіб. Проте нині в розпорядженні слідчого є великий арсенал засобів ідентифікації особи загиблого, крім пред'явлення трупа для впізнання. За наявності трупа з метою ідентифікації можуть використовуватися прижиттєві фотографії та інші об'єктивні відображення особи.

У таких випадках слід призначити портретну експертизу. Дана експертиза особливо ефективна у випадках, коли труп зазнав значних змін. Якщо в розпорядженні слідчого є зразки папілярних візерунків зниклої особи, ідентифікація особистості трупа може бути проведена за допомогою дактилоскопічної експертизи. За наявності зразків крові чи інших біологічних об'єктів і за відсутності сумнівів в їх походженні від зниклої особи, для ідентифікації трупа може бути призначена судово-медична і біологічна експертизи. У разі відсутності подібних зразків можливе проведення судових молекулярно-генетичних досліджень з використанням зразків крові близьких родичів зниклої особи.

2. Встановлення насильницького характеру смерті. Він встановлюється шляхом дослідження трупа на предмет причини смерті, адже згідно з ч. 2, п. 1. ст. 242 КПК України слідчий або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи щодо встановлення причин смерті [1].

Так, згідно з висновком експерта № 42/2447/2 від 03 лютого 2014 року «Під час судово-медичного дослідження трупа гр. О виявлено такі тілесні ушкодження: сліпе кульове проникаюче вогнепальне поранення голови (вхідна вогнепальна рана розташована на нижній повіці правого ока, на фоні синця та множинних дрібних саден – рана видовженої форми, з відносно рівними краями, дефектом «мінус-тканина», від якої відходить рановий канал, по ходу якого ушкоджується шкіра та слизова оболонка нижньої повіки лівого ока, очне яблуко, нижня стінка очниці (вилична кістка та кістка верхньої щелепи), решітчаста кістка та тіло основної кістки, проникає в порожнину черепа і закінчується стороннім тілом – кулею сірватуго металу); сліпе кульове проникаюче вогнепальне поранення голови (вхідна вогнепальна рана розташована в потиличній ділянці ліворуч, з краями, які не зіставляються, та наявністю дефекту «мінус-тканини», від якої відходить рановий канал, по ходу якого ушкоджується шкіра, апоневроз, потилична кістка, у вигляді конусоподібного наскрізного перелому, тверда та м'яка мозкові оболонки головного мозку, ліва доля мозочок, закінчується міжтім'яною та скроневою долями стороннім тілом під м'якою мозковою оболонкою – кулею сірватуго металу).

Смерть гр. О настала від вогнепальних проникаючих кульових поранень голови з ушкодженням оболонок та речовини головного мозку.

Виявлені тілесні ушкодження є прижиттєвими і утворились незадовго до настання смерті, мають ознаки тяжких тілесних ушкоджень, небезпечних для життя. Враховуючи наявність навколо вхідної вогнепальної рани на нижній повіці лівого ока саден, що виникли від дії вторинних снарядів, слід вважати, що постріл відбувся через перешкоду (окуляри). Дані вогнепальні поранення голови утворились від дії вогнепального снаряду в результаті пострілу з вогнепальної зброї [10].

3. Чи є смерть, можливо, наслідком самогубства, нещасного випадку або перевищення меж необхідної оборони. Насильницький характер смерті, проте, ще не свідчить про подію вбивства, оскільки смерть може наступити в результаті самогубства або нещасного випадку. Таким чином, для того щоб довести наявність убивства, необхідно виключити можливість настання смерті від нещасного випадку або самогубства. Дана інформація, як правило, виходить у процесі судово-медичного дослідження трупа на предмет можливості нанесення відповідних ушкоджень власною рукою.

У результаті вивчення слідчо-судової практики встановлені випадки і вчинення умисних вбивств у разі перевищення меж необхідної оборони або перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК України).

Так, згідно з Вироком Дніпровського районного суду м. Києва по справі № 1-150/2011 від 17 травня 2012 року встановлено, що 14.05.2010 року, приблизно о 13 год. 15 хв. між громадянином США ОСОБА_4, який знаходився за адресою: АДРЕСА_2, на ґрунті особистих неприязних стосунків виникла суперечка з ОСОБА_8, в ході якої останній здійснив з пістолету два постріли в бік ОСОБА_4, від чого останній отримав вогнепальні поранення голови та обличчя. У зв'язку з цим у ОСОБА_4, який був збентежений раптовістю нападу на нього та усвідомлюючи реальність небезпеки власному життю, виник умисел,

спрямований на умисне позбавлення життя ОСОБА_8, з метою захисту свого життя. ОСОБА_4 тим часом став наносити удари по різних частинах тіла ОСОБА_8. При цьому ОСОБА_4, отримавши перевагу над потерпілим ОСОБА_8, заволодів вогнепальною зброєю – револьвером системи «Наган». Реалізуючи свій злочинний умисел, ОСОБА_4 в процесі боротьби з ОСОБА_8, усвідомлюючи при цьому суспільно небезпечний характер свого діяння, розуміючи, що заподіює ОСОБА_8 тяжкої шкоди, яка не відповідає небезпечності посягання, маючи можливість припинити бійку без застосування зброї, проте, перевищуючи межі самооборони, вчинив постріл через перешкоду – журнальний стіл в область голови потерпілого ОСОБА_8, спричинивши смертельне вогнепальне поранення, від чого останній помер [11].

У таких ситуаціях важливе значення відіграють матеріальні сліди, залишені на місці події, які не «збігаються» з припущенням про нещасний випадок або самогубство (негативні обставини).

Таким чином, встановлюючи подію вбивства, слідчий повинен вирішити такі питання: 1) чи настала смерть потерпілого; 2) чи є смерть потерпілого насильницькою; 3) чи є смерть, можливо, наслідком самогубства, нещасного випадку або перевищення меж необхідної оборони? Встановлення таких обставин однозначно позитивно вплине на прийняття процесуально обґрунтованих рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 12.05.2020).
2. Столітній А.В. Особливості початку досудового розслідування за ухилення від сплати аліментів на підставі подань (повідомлень) державної виконавчої служби. *Актуальні проблеми держави і права*. 2015. Вип. 75. С. 175–181.
3. Іщенко А.В., Ієрусалімов І.О., Удовенко Ж.В. Теорія і практика криміналістичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 160 с.
4. Чеботарев Р.А. Обстоятельства, подлежащие установлению при доказывании события убийства. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*. 2011. № 127. С. 179–184.
5. Розслідування вбивств на замовлення. Настільна книга слідчого / М.І. Панов та ін. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ, 2011. С. 192–198.
6. Бородин С.В. Рассмотрение судом уголовных дел об убийствах. Москва : «Юридическая литература», 1964. 211 с.
7. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/82545260> (дата звернення: 12.04.2020).
8. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «СЛІД» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : Наказ № 257 від 16.03.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0319-20> (дата звернення: 12.04.2020).
9. Кримінальне провадження № 12016140080000997 від 04.04.2016 року.
10. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39636652> (дата звернення: 12.04.2020).
11. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26229172> (дата звернення: 12.04.2020).